

**UCHWAŁA NR XXII/220/16
RADY MIEJSKIEJ W WYSZKOWIE**

z dnia 30 maja 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wyszaków na lata 2016 - 2019”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz. 446) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014r. poz. 1446 z późn. zm.), Rada Miejska w Wyszakowie uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Wyszaków na lata 2016 - 2019”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Wyszakowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodnicząca Rady

Elżbieta Piórkowska

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

Załącznik do Uchwały Nr XXII/220/16
Rady Miejskiej w Wyszkanie
z dnia 30 maja 2016 r.

GMINA WYSZKÓW

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

Spis treści

1. Wstęp	2
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	3
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	4
3.1. Obowiązek sporządzenia programów opieki nad zabytkami	4
3.2. Sposoby opieki nad zabytkami w świetle przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	4
3.3. Opieka nad zabytkami jako zadanie własne gminy	8
3.4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zabytków	9
4. Ochrona zabytków oraz główne cele polityki gminnej związanej z ochroną zabytków	13
5. Priorytety Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	20
6. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	22
7. Monitoring realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	25
8. Podsumowanie	26

1. Wstęp.

Na dziedzictwo kulturowe człowieka składają się dobra kultury i dobra natury. Ważną częścią składową tego dziedzictwa są zabytki, które należą do podstawowych dóbr, kształtujących tożsamość regionalną. Są nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska, jego życia i aktywności. Zadbane, dobrze eksponowane zabytki stanowią wartość ekonomiczną, cenioną przez społeczeństwo. Dziedzictwo kulturowe stanowi dziś z jednej strony przedmiot ochrony, z drugiej zaś potencjał, który winien zostać wykorzystany dla potrzeb rozwoju naszej gminy.

Program opieki nad zabytkami ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Gminny program opieki nad zabytkami, m.in. poprzez działania edukacyjne, ma też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. małą ojczyzną.

Rewitalizacja poszczególnych obiektów stanowi szansę na ich uratowanie. Stworzenie programu opieki nad zabytkami jest koniecznością przewidzianą Ustawą oraz zapotrzebowaniem społecznym. Stanowi także istotny czynnik w upowszechnianiu wiedzy i pomocy skierowanej do właścicieli zabytków w dbaniu o ich kondycję.

Program stanowi podwalinę współpracy między samorządem gminy, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Współpraca ta rozwijana w kolejnych latach powinna przynieść korzyści lokalnej społeczności, z których najistotniejszą jest zachowanie naszego dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Wykonywanie zadań z zakresu kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządu lokalnego. Zgodnie z brzmieniem art. 7 ust. 1 pkt 9 *ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym* (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 446 z późn. zm.) zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m.in. ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 *ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (tj. Dz. U. z 2014r. poz.1446 z późn. zm.) wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza przedmiotowy Program na okres 4 lat. Ma on w szczególności na celu:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspierania inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- 8) program opieki nad zabytkami jest dokumentem uzupełniającym w systemie planowania. Wyznacza cele i określa instrumentarium służące do ich osiągnięcia

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.

3.1. Obowiązek sporządzania programów opieki nad zabytkami

Obowiązek sporządzania gminnych programów opieki nad zabytkami określa art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014r. poz.1446 z późn. zm.) Zgodnie z nim:

- 1) Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
- 2) Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rady powiatu i rady gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- 3) Programy, o których mowa powyżej, ogłaszane są w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
- 4) Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

3.2 Sposoby opieki nad zabytkami w świetle przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa sposób i formy sprawowania ochrony zabytków, reguluje pojęcia zabytku, określa kompetencje organów ochrony zabytków, w tym administracji rządowej i samorządowej, oraz formy finansowania i ewidencjonowania.

Art. 3. definiuje określenia użyte w ustawie:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt.1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

mowa w pkt.1;

- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – przestrzeń historyczną ukształtowaną w wyniku działalności

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Art. 4 określa sposób sprawowania ochrony nad zabytkami przez organy administracji publicznej: ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych, umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania/ przeznaczenia zabytków; uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 określa warunki opieki i ochrony nad zabytkami przez właściciela lub posiadacza obiektu, obiektów. Opieka nad zabytkami polega na zapewnieniu warunków do: naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenie prac konserwatorskich, restauracyjnych i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości, popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku oraz jego znaczenia dla historii i kultury.

Art. 6 definiuje przedmiot ochrony. Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania:

- zabytki nieruchome; za zabytki nieruchome uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji;

- zabytki ruchome; za zabytki ruchome uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

oraz obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

- zabytki archeologiczne są pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyskami, kurhanami, reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej;

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7. Reguluje formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków
- zgodnie z art.9 ustawy do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku;
- zgodnie z art. 10 Ustawy do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia, lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę;
- sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;
- uznanie za pomnik historii
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice (art.15);
- utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi

charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rady gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art.16);

- ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

3.3. Opieka nad zabytkami jako zadanie własne gminy.

Obowiązki gminy w analizowanym zakresie określają zarówno przepisy *ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014r., poz. 1446 z późn. zm.)*, jak również *ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 446.)*

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa obowiązki oraz kompetencje gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Obowiązki są określone m. in. w:

- art. 22, pkt 4 narzucającym obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków,
- art. 87 regulującym sporządzenie na okres 4 lat gminnych programów opieki nad zabytkami,
- art. 18 i 19 nakazujących uwzględnianie zapisów tych programów przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania.

Ponadto w nowelizacji ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 18 marca 2010r. do art. 19 dodano ust. 1a wskazujący zabytki, których ochrona musi być bezwarunkowo uwzględniana w decyzjach o ustaleniu inwestycji celu publicznego, o warunkach zabudowy, o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej oraz decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Są to zabytki wpisane do rejestru wraz z ich otoczeniem oraz zabytki nieruchome, znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków.

Dodatkowo w artykułach 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71 i 72 ustawy o ochronie

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

zabytków i opiece nad zabytkami zawarte są szczegółowe określenia obowiązków samorządu dla objętych ochroną zabytków, które są własnością gminy lub są w jej posiadaniu.

Art. 81 i 82 regulują możliwości udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauracyjne lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru przez organ stanowiący gminy, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale określającej zasady jej udzielania.

Na podstawie art. 96 istnieje też możliwość, iż wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych, gminom i powiatom, a także związkom gmin i powiatów, położonym na terenie województwa.

W ustawie o samorządzie gminnym, w rozdziale 2, określone są zadania odnoszące się wprost lub pośrednio do ochrony zabytków. Art. 6.1. mówi, iż do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów, co za tym idzie również opieka nad zabytkami. Art 7.1. doprecyzowuje, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań gminy, co może się przekładać na działania związane z opieką nad zabytkami w kontekście: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody, gospodarki wodnej, gminnych dróg oraz organizacji ruchu drogowego, kultury, w tym bibliotek gminnych i innych placówek upowszechniania kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy i współpracy z organizacjami pozarządowymi.

3.4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zabytków.

- **Strategiczne cele polityki Państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami o znaczeniu krajowym.**
 - **Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020.**

Dokument jest uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013. Jest aktem rządowym w sferze kultury. Jednym z jego podstawowych celów strategicznych jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów w Polsce.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

Misją Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest „zrównoważony rozwój kultury, jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów. „program opieki nad zabytkami winien stawiać sobie powyższe zadanie jako cel nadrzędny.

Priorytety przyjęte w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury:

- Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe;
- Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Wśród najważniejszych celów strategicznych państwa w zakresie ochrony zabytków według Narodowego programu kultury – ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego powinny znaleźć się w pierwszej kolejności:

- przygotowanie skutecznego systemu prawa – finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa;
- poszukiwania instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej;
- ograniczenie uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie;
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.
- Umiejętne wkomponowanie zadań z obszarów kultury w plan rozwojowy regionu, przy założeniu, iż rozwój kultury wspiera poprawę jakości potencjału regionu w dziedzinie kapitału intelektualnego oraz kapitału społecznego.

Rolą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz jednostek samorządu terytorialnego jest motywowanie społeczności do partycypacji w funkcjonowaniu sfery kultury, w tym do dobrowolnego udziału w finansowaniu instytucji i wydarzeń kulturalnych oraz twórców za pomocą stworzonych narzędzi podatkowych. W tym celu Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz samorządy powinny rozszerzyć obowiązki odpowiednich komórek swoich urzędów w zakresie promocji społecznej odpowiedzialności obywateli za kulturę (wspólne kampanie promocyjne, powstanie społecznych paneli eksperckich i ciał doradczych związanych z możliwością pozyskania dodatkowych funduszy na kulturę w regionach).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej w równym stopniu zadaniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jednostek samorządu terytorialnego i instytucji kultury staje się pozyskanie środków na kulturę z funduszy strukturalnych oraz innych środków Unii Europejskiej. W tym celu Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz samorządy powinny zapewnić odpowiednie środki na wkład własny do projektów realizowanych w sferze kultury.

Celem cząstkowym w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków. Jednostki samorządu terytorialnego zostały określone jako partnerzy w finansowaniu wdrażania Narodowej Strategii Kultury.

▪ **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017**

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 jest dokumentem utworzonym na podstawie przepisów art.84 i 85 ust.1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

W Krajowym Programie dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych płaszczyznach:

- organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce,
- stan zachowania zabytków w Polsce, w tym roli i znaczenie form ochrony zabytków oraz systemów informacji o zabytkach,
- komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków w Polsce.

Głównym celem Krajowego Programu jest: Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Dla realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji, które z kolei realizowane będą w ramach szczegółowych zadań.

Dla wszystkich wymienionych w Krajowym Programie celów i zadań opracowano szczegółowy harmonogram realizacji wraz z planem finansowym programu.

Dokument jest uzupełniony o projekt systemu wdrażania, monitoringu i ewaluacji oraz analizę ryzyka.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

Istotnym rozwiązaniem, porządkującym zagadnienia przedstawione w Krajowym Programie i uwzględnionym na każdym etapie prac nad dokumentem, są następujące zagadnienia horyzontalne: tematy wiodące, których problematyka została poruszona w co najmniej dwóch celach szczegółowych. Są to:

- podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań itp.),
- porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C),
- zwiększenia uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystywanie mediów elektronicznych, konkursy, itp.),
- wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków;
- zwiększenie zaangażowania samorządów, ze szczególnym uwzględnieniem gmin, w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych (ich stanowienie jest władczą kompetencją rad gmin) jako skutecznej formy ochrony zabytków.

Zagadnienia horyzontalne nie tworzą dodatkowego poziomu w hierarchicznej strukturze dokument, zgodnie z jego podziałem na cel główny, cele szczegółowe i kierunki działania. W sposób istotny jednak wskazują zagadnienia priorytetowe w obszarze ochrony zabytków, przyjęte do realizacji do 2017r.

4. Ochrona zabytków oraz główne cele polityki gminnej związane z ochroną zabytków.

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 października 2015r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z dnia 2015, poz.1789). Zgodnie z art. 21 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, podstawą sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest gminna ewidencja zabytków. Ewidencją zostają objęte zespoły i obiekty o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomości spoczywa na burmistrzu gminy (art. 22 ust. 4 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Gmina Wyszaków posiada ewidencję, która zgodnie z wymogami ma formę zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości, zabytków archeologicznych z terenu gminy, objętych równocześnie wojewódzką ewidencją zabytków prowadzoną przez Wojewódzkiego Konserwatora zabytków.

Według stanu obecnego na terenie Gminy Wyszaków znajdują się następujące obiekty i zespoły obiektów wpisane do rejestru zabytków:

- 1) Park podworski o pow. 6,5 ha z XIX w. w Olszance – nr rej. A-577;
- 2) Zespół pałacowo – parkowy z otoczeniem w promieniu 200 m oraz park o pow. 4,8 ha otaczający XVIII wieczny pałac w Wyszakowie – nr rej. A-378;
- 3) Dwór i otaczający go park o pow. 3,69 ha w Halinie – nr rej. A - 497;
- 4) Kościół parafialny neogotycki, murowany, zbudowany na przełomie XIX, XX wieku wg projektu Józefa P. Dziekońskiego w Kamieńczuku – nr rej. A-435;

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

- 5) Kościół parafialny pw. Św. Idziego wraz z najbliższym otoczeniem w promieniu 50 m w Wyszkanie – nr rej. A-421;
- 6) Drewniany kościół pw. Matki Bożej Królowej Polski wybudowany w latach 1920-1932 wg projektu Juliana Brusche w Wyszkanie, osiedle Rybienko Leśne, ul. Słowackiego 1, wraz z najbliższym otoczeniem – strefa ochrony w granicach działki nr. 5001 – nr rej. A-293;
- 7) Willa murowana wraz z tarasem i terenem ogrodu, wzniesiona w latach 1933-1936, położona w Wyszkanie, osiedle Rybienko Leśne – strefa ochrony w granicach działki 5114/1– nr rej A-414;
- 8) Park w Wyszkanie o powierzchni 9,96 ha wraz z kordegardą (stróżówką) – nr rej A-516;
- 9) Najstarsza część cmentarza parafialnego rzymsko-katolickiego wraz z kaplicą cmentarną i bramą w Wyszkanie – nr rej. A-536;
- 10) Obelisk Wazów pochodzący z 1655 r. wraz z wyznaczoną strefą ochronną, znajdujący się w Wyszkanie – nr rej. 102 B;
- 11) Murowany budynek plebanii wzniesiony pod koniec XIX wieku, znajdujący się przy ul. Białostockiej w miejscowości Wyszaków, nr ew. działki 4438/16 – nr rej A-1236
- 12) Murowany budynek plebanii wzniesiony w 1901 roku w zakresie elewacji bryły i gabarytu, znajdujący się przy ul. Wyszyńskiego 6 w miejscowości Kamieńczyk, nr ew. działki 69 - nr rejA-1235;
- 13) Drewniany budynek dzwonnicy wzniesiony w 1885 roku. Dawny cmentarz przykościelny w granicach działki nr ew. 70. Neogotycka brama główna prowadząca na teren cmentarza przykościelnego od strony ul. Wyszyńskiego 6 w miejscowości Kamieńczyk - nr rej. A- 1242;
- 14) Murowany budynek stajni w zakresie bryły i elewacji wzniesiony w latach 30 –tych XX wieku, znajdujący się w miejscowości Wyszaków przy ul. 3 Maja - nr rej. A-1302;
- 15) Stanowiska archeologiczne:
 - ślady osady wczesnośredniowiecznej z XI - XII w. (stanowisko I) w Deskurowie- nr rej – 910/295;
 - ślady osady wczesnośredniowiecznej z XI - XII w. (stanowisko VII) w Deskurowie, nr rej.- 909/68;

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

- ślady osady wczesnośredniowiecznej z XI-XIII w. (stanowisko I) w Skuszewie, nr rej.- 908/294;
- ślady osady wczesnośredniowiecznej z XI-XII w. (stanowisko III) w Skuszewie, nr rej - 907/293.

Na terenie gminy Wyszaków znajdują się również obiekty ujęte w Gminnej ewidencji zabytków. W grupie tej znalazły się głównie:

- willa murowana w Wyszakowie ul. Zakolejowa 1;
- zespół browaru w Wyszakowie ul. I AWP 54;
- budynki: chałupy, domy, stodoły z XIX lub początków XX wieku;
- Aleja Jesionowa w Wyszakowie ul. 3 Maja;
- obiekty sakralne: krzyże przydrożne, kapliczki, dzwonnica, w większości z XIX i początków XX w.
- 194 stanowiska archeologiczne na terenie Gminy Wyszaków w nim. miejscowościach : Natalin, Leszczydół Stary, Wyszaków, Kamieńczyk, Skuszew, Świniotop, Drogoszewo, Deskurów, Tumanek, Ślubów.

Zasady ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków i podlegających ochronie konserwatorskiej zawarte aktach prawa miejscowego są zgodne z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustalenia konserwatorskie w zakresie dóbr kultury wynikające z zapisów w tychże aktach są następujące:

- obowiązek uzgadniania (na etapie ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu) przez Urząd Miejski z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich planowanych inwestycji (kubaturowych, drogowych, liniowych, związanych z infrastrukturą techniczną oraz z eksploatacją kruszywa);
- w granicach stanowisk archeologicznych realizację planowanych inwestycji i zmian związanych z dotychczasowym użytkowaniem terenów uzależnia się od przeprowadzenia, na koszt inwestora, archeologicznych badań ratowniczych:
 - wyprzedzających zamierzone inwestycje i zamiany z zagospodarowaniem terenu;
 - obejmujących inwestorski nadzór archeologiczny przy wszystkich robotach ziemnych (w tym również niwelacyjnych) związanych z inwestycją;
- w granicach konserwatorskich stref obserwacji archeologicznych:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

- wszelkie roboty ziemne (w tym roboty niwelacyjne związane z zamierzonymi inwestycjami) muszą być prowadzone pod stałym konserwatorskim nadzorem archeologicznym;
- w zamierzonych działaniach inwestycyjnych należy uwzględniać sezonowy charakter prac archeologicznych;
- w uzgodnieniach z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków należy powoływać się na numer ewidencyjny stanowiska lub strefy konserwatorskiej;
- modernizacje, przebudowy lub rozbudowy obiektów znajdujących się w rejestrze zabytków lub ewidencji zabytków, należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Program Rozwoju Gminy Wyszaków na lata 2016-2020 w ramach rozwoju infrastruktury z zakresu szkolnictwa, kultury, sportu i rekreacji przewiduje rewitalizację parku miejskiego, która wpłynie na zachowanie jego dziedzictwa przyrodniczego i zwiększy dostępność dla mieszkańców.

Park Miejski im. Karola Ferdynanda Wazy w Wyszowie jest ważnym miejscem rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców naszego miasta i gminy.

Jego historia sięga początków XIX wieku. W zachodniej części miasta został założony rozległy park. Zachowane pierwotnie elementy kompozycyjne są bardzo skromne, ale pozwalają sądzić, iż park miał układ krajobrazowy. Drzewostan stanowiły długowieczne gatunki rodzime, a w szczególności lipy, klony i dęby. Druga wojna światowa była dramatycznym okresem w historii Wyszowa i parku. Zniszczeniu uległo około 65% drzewostanu. Do początku lat dziewięćdziesiątych, obiekt ulegał powolnej degradacji. Zniszczono oświetlenie, ławki, śmietniki, rozebrano kosztowną nawierzchnię kortu tenisowego. Po amfiteatrze pozostało wzniesienie po trybunach, pełniące obecnie rolę górki saneczkowej itp.

Na terenie zabytkowego parku w okresie letnim organizowane są imprezy artystyczne i rozrywkowe przyciągające odbiorców z terenu całego powiatu wyszkowskiego. Z myślą o najmłodszych mieszkańcach naszego miasta przeznaczono część parku na plac zabaw. Atrakcje czekające na najmłodszych, zachęcają całe rodziny do spędzania wolnego czasu na łonie natury. Jednak dotarcie do tych atrakcji przez matki z dziećmi, osoby starsze i niepełnosprawne jest utrudnione, poprzez zły stan nawierzchni alejek, w wyniku wieloletniego ich użytkowania.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

Obecnie większość alejek wymaga gruntownej naprawy. Nawierzchnia bitumiczna jest w złym stanie technicznym i szpeci wygląd parku. Ciągi pieszo-rowerowe wykonane z betonowej kostki brukowej, ze względu na dynamiczny wzrost ruchu rowerowego, nie zapewniają bezpiecznego korzystania z nich zarówno pieszym jak i rowerzystom. W bardzo złym stanie są schody znajdujące się przy połączeniu alejek parkowych z chodnikiem wzdłuż ulicy 3 Maja. W podobnym stanie technicznym są także schody łączące park z Bulwarem im. ppor. Kazimierza Deptuły nad rzeką Bug. Ze względu na zły stan znajdujących się w nim urządzeń i nawierzchni park nie może być w pełni wykorzystany i sprawiać przyjemność mieszkańcom Wyszkowa.

Aktualnie park jest przywracany do dawnego kształtu, jednak ze względu na ograniczone fundusze, proces ten przebiega bardzo powoli.

Gmina Wyszów posiada opracowaną dokumentację projektową na realizację przedsięwzięcia polegającego na rewitalizacji układu roślinności w parku oraz modernizacji oświetlenia w parku, w zakresie podświetlenia pomników przyrody i cennych drzew.

Głównym założeniem koncepcji rewitalizacji jest przywrócenie Parkowi im. Karola Ferdynanda Wazy charakteru parku krajobrazowego w stylu romantycznym z początków XIX wieku. Koncepcja obejmuje:

- Rewitalizację istniejących układów przestrzennych;
- Zastosowanie układów przestrzennych, charakterystycznych dla XIX wiecznych parków krajobrazowych;
- Ukształtowanie perspektyw / widoków wewnątrz parku oraz otwarcie perspektyw łączących park z krajobrazem rzeki Bug;
- Stworzenie kilku stref w parku poprzez układy roślinności o odmiennym charakterze;
- Zmiany nawierzchni oraz elementów małej architektury w parku stosownie do XIX wiecznego charakteru parku.

Pilnych prac konserwatorskich wymagają również Obelisk Wazów który jest najstarszym zabytkiem na terenie Gminy Wyszów.

Jest to barokowy obelisk wystawiony po 1655 roku, ufundowany przez Jana Kazimierza, według projektu architekta Giovaniego Batysty Giseleniego. Został ufundowany dla uczczenia pamięci śmierci biskupa płockiego Karola Ferdynanda Wazy, czwartego syna Zygmunta III, przyrodniego brata Jana Kazimierza. Obelisk został wykonany z czerwono –

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

brązowego marmuru i ustawiony na trzystopniowym cokole z wydatnym impostem o profilowanym gzymsie. Na ścianach cokołu z czterech stron wykuto identyczne płaskorzeźby – herb Wazów: snop zboża z koroną. Całość zakończona jest kulą z krzyżem podwójnie przekreślonym. Obelisk stanowi jeden z najstarszych i unikalnych przykładów zabytków tego typu w skali kraju.

Obelisk Wazów usytuowany jest w obszarze środowiska miejskiego, w stałym miejscu ekspozycji nieprzerwalnie od czasu ufundowania. W czasie funkcjonowania obelisku w warunkach oddziaływania zewnętrznych czynników atmosferycznych, materiały z których został wykonany, poszczególne elementy kamienne i metalowe uległy naturalnym procesom starzenia oraz intensywnym procesom korozji i dezintegracji na skutek wpływu czynników chemicznych, fizycznych i mechanicznych zmieniającego się niekorzystnie środowiska miejskiego. Niszczący obelisk nie był poddawany skutecznym zabiegom renowacyjnym i działaniom zabezpieczającym. Przeprowadzone w 1982 roku i w latach 1992-1993 prace ograniczyły się do częściowego usunięcia nawarstwień z powierzchni elementów marmurowych i naniesienia powłoki zabezpieczającej oraz posklejaniu najbardziej popękanych elementów. Proces destrukcji doprowadził do obecnego stanu zaawansowanych zmian budowy technologicznej oraz deformacji formy architektonicznej. Zniszczoną, zwietrzałą powierzchnię marmurowego trzonu obelisku pokrywają skupiska mikroflory, nawarstwienia mchów i porostów, których metabolizm pogłębia proces destrukcji kamienia. Stan zachowania zabytku determinuje do wykonania czynności usuwania wtórnych nawarstwień, ustabilizowania budowy technologicznej, rekonstrukcji ubytków formy i zabezpieczenia podłoża w celu uzyskania optymalnych parametrów technicznych. Zaistniałe przeobrażenia wpłynęły bardzo niekorzystnie na wrażenie estetyczne właściwe monumentalnym obiektom zabytkowym. Ważnym zadaniem jest przywrócenie walorów estetycznych i funkcji użytkowych przy zastosowaniu współczesnych metod konserwatorskich.

Główne cele polityki gminnej, związane z ochroną zabytków to:

- Planowe i konsekwentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków;
- Racjonalne wykorzystanie gminnych funduszy na prace ratownicze, konserwatorskie i dokumentacyjne;

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

- Powiązanie zadań służących ochronie wartości kulturowych ze strategią rozwoju gospodarczego oraz polityką przestrzenną gminy;
- Wspieranie projektów związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych;
- Powstrzymanie degradacji zagrożonych obiektów zabytkowych i obszarów oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania;
- Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- Realizacja przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
- Prowadzenie działań informacyjnych, popularyzacyjnych i edukacyjnych związanych z promocją zabytków gminy i walorów krajobrazu kulturowego.

5. Priorytety Programu Opieki nad Zabytkami.

Priorytetem strategicznym Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami jest określenie działań zmierzających do zachowania i poprawy stanu dziedzictwa kulturowego miasta i gminy Wyszaków. Ma to służyć podniesieniu świadomości, tożsamości kulturowej a także i atrakcyjności turystycznej miasta oraz jego promocji w regionie.

Priorytet I

Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

- Monitorowanie dóbr kultury.
- Poprawa stanu zachowania istniejących zabytków.
- Zaangażowanie sektora prywatnego w ochronę dziedzictwa kulturowego.

Priorytet realizowany będzie poprzez działania inwestycyjne i nie inwestycyjne w zakresie dóbr kultury stanowiących własność Gminy Wyszaków oraz przez nią zarządzanych. Wspierane będą również w miarę możliwości finansowych gminy podmioty prywatne prowadzące prace restauratorskie służące poprawie stanu zachowania zabytków. W ramach priorytetu planowana jest rewaloryzacja Parku Miejskiego im. Karola Ferdynanda Wazy w Wyszakowie oraz przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich Obelisku Wazów.

Priorytet II

Podniesienie atrakcyjności zabytków na dla potrzeb społeczno – kulturalnych i turystycznych.

Wykreowanie markowego produktu turystycznego poprzez stworzenie oferty turystycznej przy jednoczesnym wykorzystaniu walorów kulturowych i przyrodniczych gminy.

Priorytet będzie realizowany poprzez działania mające na celu wzrost regionalnego potencjału turystycznego polegające na poprawie stanu zachowania i wyeksponowania zabytków oraz dóbr kultury na terenie gminy. Planowane jest między innymi tworzenie tras turystycznych i edukacyjnych propagujących dobra kultury materialnej i duchowej oraz bogactwo przyrodnicze. Jednym z elementów projektu będzie utworzenie trasy edukacyjnej obejmującej Park Miejski im. Karola Ferdynanda Wazy oraz Kościół parafialny pw. św. Idziego w Wyszakowie.

Priorytet III

Powszechna edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Zwiększenie wiedzy o dziedzictwie kulturowym gminy wśród mieszkańców.

Podjęcie działań popularyzujących dziedzictwo kulturowe Gminy Wyszaków.

Działania będą prowadzone poprzez funkcjonujący na terenie Gminy Wyszaków Punkt Informacji Turystycznej, jednostki samorządu gminnego oraz we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Będą one polegały na podnoszeniu świadomości mieszkańców i turystów o zasobach dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Wyszaków. W ramach priorytetu przewiduje się między innymi prowadzenie zajęć terenowych dla dzieci i młodzieży, organizację rajdów rowerowych oraz przygotowanie i publikowanie informacji medialnych o zasobach dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Wyszaków.

Priorytet IV

Wspieranie aktywności lokalnej mieszkańców

- Promocja gminy akcentująca jej niepowtarzalność.
- Kreowanie i stymulowanie zasad partnerstwa oraz współodpowiedzialności mieszkańców za zachowanie dziedzictwa kulturowego.

Działania edukacyjne i promocyjne będą prowadzone we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Priorytet V

Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

- Opracowanie programu wspomagania finansowego długofalowych działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Określenie zasad partnerstwa publiczno-prywatnego i sektora przedsiębiorstw działających w obszarze dziedzictwa kulturowego.

6. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, prócz określenia zasad i form ochrony i opieki nad zabytkami porusza także zagadnienia finansowania prac przy zabytkach z udziałem środków państwa. Pomoc finansową państwa mogą uzyskać prace prowadzone wyłącznie w obiektach wpisanych do rejestru zabytków. Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady zawarte w rozdziale 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.). nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Art.71 ust.2 wspomnianej ustawy określa, że sprawowanie opieki nad zabytkiem wpisanym do rejestru zabytków, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich, budowlanych dla obiektów, których właścicielem lub użytkownikiem jest samorząd, stanowi zadanie własne samorządu, jednak art. 73 mówi, że osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku mogą ubiegać się o dotację celową z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku.

Dotacje takie przyznawane są przez:

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programów Operacyjnych;
- Wojewodę ze środków pozostających w dyspozycji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków właściwego dla terenu, na którym zlokalizowany jest obiekt zabytkowy wpisany do rejestru zabytków.

Zaznaczyć przy tym należy niezależność tych źródeł finansowania.

Kolejnym ze źródeł finansowania są;

- Budżet Samorządu Województwa Mazowieckiego
- Fundusz Kościelny
- Fundusz Ochrony Środowiska
- Środki Unii Europejskiej

Program powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe. Współpraca środowisk samorządowych, konserwatorskich i lokalnych przy realizacji „Gminnego Programu” przynieść powinna wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, polepszenie stanu zachowania

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych, rozwój społeczno – gospodarczy.

Program wykorzystywany może być przez inne jednostki samorządu terytorialnego, środowiska badawcze i naukowe, właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, a także osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kulturalnym.

Przy realizacji działań zawartych w niniejszym dokumencie zakłada się współpracę z instytucjami samorządowymi, oświatowymi, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi.

Gmina Wyszków na podstawie Uchwały nr XXV/182/16 Rady Miejskiej w Wyszkanie z dnia 10 lipca 2008 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na terenie Gminy Wyszków, nie stanowiących jej własności ma możliwość udzielania dotacji i do 2015 roku udzieliła dotacji na niżej wymienione prace.

Lp.	Rok	Dotowany	Zakres prac	wartość
1	2009	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Matki Bożej Królowej Polski w Wyszkanie ul. Juliusza Słowackiego 1.	Wykonanie konserwacji boazerii wewnątrz kościoła o powierzchni 390m oraz wykonanie konserwacji drzwi głównych.	30 000,00 zł. Całkowity koszt zadania 71 000,00 zł, dotacja stanowi 42,25%
		Razem 2009 rok		30 000,00 zł
2.	2011	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Matki Bożej Królowej Polski w Wyszkanie ul. Juliusza Słowackiego 1.	Wykonanie nowej boazerii i obłożenie podciągów na powierzchni 105m ² , wymiana wejściowych profilowanych stalowych ram z furtkami na nowe o łącznej wysokości 7 m, założenie nowych żyrandoli w kościele.	15 000,00 zł. Całkowity koszt zadania 30 073,00zł., dotacja stanowi 49,88 %
3.	2011	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Wniebowzięcia N.M.P. w Kamieńczuku ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 6	Wykonanie remontu pokrycia dachowego w kościele.	20 000,00 zł. Całkowity koszt zadania 41 000,00zł, dotacja stanowi 48,80%
		Razem 2011 rok		35 000,00 zł
4.	2013	Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Wniebowzięcia N.M.P. w Kamieńczuku ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 6	Wykonanie remontu pokrycia dachowego w kościele.	32 000,00 zł. Całkowity koszt zadania 65 000,00 zł. dotacja stanowi 49,20 %
		Razem 2013 rok		32 000,00 zł.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

5.	2014	Rzymskokatolicka Parafia Św. Idziego w Wyszkanie ul. Białostocka 12	Wykonanie ścian oporowych odpierających ogrodzenie cmentarza od strony ul. Nadgórze i ul. Spokojnej w Wyszkanie – etap I	148 585,00 zł. Całkowity koszt etap I,- 297 170,00 zł, dotacja stanowi 50%
		Razem 2014 rok		148 170,00 zł
6.	2015	Rzymskokatolicka Parafia Św. Idziego w Wyszkanie ul. Białostocka 12	Wykonanie ścian oporowych odpierających ogrodzenie cmentarza od strony ul. Nadgórze i ul. Spokojnej w Wyszkanie – etap II	148 170,00 zł Całkowity koszt etap II,- 297 170,00 zł, dotacja stanowi 50%
		Razem 2015 rok		148 170,00 zł

7. Monitorowanie realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

Gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej. Powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych aktów planowania. W realizacji zadań „Gminnego Programu” co dwa lata Burmistrz Miasta zobowiązany jest do sporządzania sprawozdań i przedstawienia ich Radzie.

Opracowanie i uchwalenie „Gminnego Programu” nie powinno być traktowane jedynie, jako realizacja przez Gminę zadania ustawowego. Program służyć ma rozwojowi miasta Wyszkowa, poprzez dążenie do poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystania atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która winna odczuć bezpośrednio efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców, gdyż zachowane i należycie pielęgnowane dziedzictwo kulturowe wyróżnia obszar miasta i przesądza o jego atrakcyjności.

8. Podsumowanie.

Poprzez prowadzenie właściwej polityki władze samorządowe mogą i powinny wytyczać oraz kreować właściwe postawy obywateli wobec zachowanego dziedzictwa.

Do najważniejszych zadań w tym zakresie należą:

- 1) Edukacja mieszkańców w zakresie konieczności ochrony miejscowego dziedzictwa kulturowego. Propagowanie idei poszanowania lokalnej specyfiki budowlanej i zachowania ciągłości tradycji. Wskazane są takie inicjatywy jak organizowanie spotkań dla ludności z pracownikami służb konserwatorskich, tworzenie ścieżek edukacyjnych dla młodzieży szkolnej, mające na celu uświadomienia roli zabytków w krajobrazie kulturowym. Wskazywanie i promowanie najlepszych realizacji inwestycji związanych z zabytkami.
- 2) Administracyjne egzekwowanie rygorów określonych m.in. w dokumentach planistycznych oraz decyzjach administracyjnych, głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji, a także ochrony wyznaczonych obszarów i budynków. Ważną rzeczą jest również skuteczna egzekucja prawa budowlanego, a co za tym idzie walka z samowolami budowlanymi. To właśnie prawdopodobnie samowole budowlane przyczyniły się do utraty cech zabytkowych przez znaczną część budynków. Należą do nich głównie wymiany okien, najczęściej wiążące się z poszerzeniem otworów, zmiany kształtu dachu, dowolny dobór poszycia, zbijanie tynków i docieplanie kosztem podziałów architektonicznych wystroju.
- 3) Rozwój i promocja walorów turystycznych, z wykorzystaniem w tym celu obiektów zabytkowych, a w szczególności zespołów rezydencjonalno – folwarcznych.
- 4) Monitoring umów dotyczących sprzedaży zabytków osobom i przedsiębiorstwom prywatnym, pod kątem realizacji zobowiązań tych podmiotów względem zakupionych obiektów.
- 5) Wykorzystanie zabytkowych zasobów gminy do aktywizacji gospodarczej np. w obszarze turystyki i rekreacji.
- 6) Współpraca ze służbami konserwatorskimi województwa.

Wszystkie działania projektowe, remontowe i inwestycyjne związane z obiektami ujętymi w rejestrze zabytków wymagają pozwolenia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków wymagają uzgodnienia.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019

Zadania, które powinny być uwzględniane przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, wspierające właścicieli lub posiadaczy zabytków, wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a mianowicie:

- 1) Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- 2) Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- 3) Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.
- 4) Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- 5) Realizacji przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Kwoty nakładów finansowych zostaną dostosowane do możliwości finansowych Gminy Wyszaków.

Przewodnicząca Rady

Elżbieta Piórkowska